

19/5/2009

Δημοτικό Κολυμβητήριο Νέας Σμύρνης. Το ματς στην αλάνα έξω από την πισίνα έχει ανάψει. Δύο ομάδες Ιρακινών τρέχουν, φωνάζουν, μαλώνουν, γελάνε και κατά διαστήματα παίζουν ποδόσφαιρο στο υπαίθριο τσιμεντένιο γηπεδάκι. Φοράνε φανέλες του Ανεκκά, του Μέσι, του Ιμπραϊμόβιτς. Τους αρέσει το ποδόσφαιρο και λυτούνται διότι στη χώρα τους ο πόλεμος δεν επιτρέπει την ανάπτυξη του αθλητισμού. «Ημασταν καλοί στο ποδόσφαιρο, δεν ξέρω αν το γνωρίζεις», λέει με παράπονο ο Μουχράτ, ο οποίος βρίσκεται από το 2002 στην Ελλάδα, υπάλληλος σήμερα σε παντοπωλείο. Λίγο πιο πέρα, στην παιδική χαρά, γυναίκες από τη Γεωργία συζητούν και παρακολουθούν τα παιδιά τους να παίζουν. Είναι απογοητευμένες με τη στάση που κράτησαν οι Έλληνες πέρυσι το καλοκαίρι. Ο λόγος για την ολιγοήμερη αλλά καταστροφική για την πατρίδα τους σύγκρουση με τους Ρώσους. «Χωρίς να γνωρίζετε τι συμβαίνει, πήρατε αμέσως το μέρος των Ρώσων», μας επιπλήττει η Κατερίνα, καθαρίστρια σε νοσοκομείο.

Διαφορετικές ανθρώπινες φυλές, διαφορετικές πορείες, διαφορετικές κουλτούρες, προσδοκίες και ταμπεραμέντο. Οι δεκάδες φυλές των μεταναστών κουβαλάνε και στη χώρα μας την κουλτούρα και τις εθνοτικές ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τις χώρες προέλευσης και δημιουργούν στην πολυπολιτισμική, πλέον, Ελλάδα το πρώτο μεγάλο σταυροδρόμι επί ευρωπαϊκού εδάφους, ένα μοναδικό «χαρμάνι». Άλλες φορές το «χαρμάνι» αυτό είναι τόσο πλούσιο που μπολιάζει ακόμα και τον ίδιο τον κορμό της χώρας υποδοχής. Άλλες φορές, πάλι, είναι τόσο εκρηκτικό που δημιουργεί προβλήματα και στους μετανάστες και στους Έλληνες οικοδεσπότες.

Είμαστε πολλοί

Η Ελλάδα αποτελεί έναν από τους πρώτους προορισμούς των μεταναστών από τον Τρίτο Κόσμο στην Ευρώπη. Το 2007, μάλιστα, βρέθηκε στην Πέμπτη θέση της παγκόσμιας κατάταξης των χωρών που αποτελούν τις κύριες πύλες του μεταναστευτικού κύματος, ακολουθώντας τις ΗΠΑ, Σουηδία, Γαλλία και Αγγλία. Ταυτόχρονα, θεωρείται η ευρωπαϊκή χώρα με τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών ανά 1.000 κατοίκους και το εκρηκτικό αυτό μείγμα εντείνεται όσο περνάει ο καιρός. Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε πριν από μερικές μέρες στη δημοσιότητα το Υπ. Εσωτερικών, το 2008 καταγράφηκε κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των μεταναστών που εισήλθαν στην Ελλάδα: Η αύξηση ανέρχεται σε 75,4% σε σχέση με το 2007 και οι νέοι μετανάστες πλησίασαν τις 150.000. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, οι μετανάστες αποτελούν το 7% του πληθυσμού που κατοικεί στην Ελλάδα, είναι όμως απόλυτα σίγουρο ότι το ποσοστό αυτό έχει ξεπεράσει σήμερα το 10% -κάποιοι υποστηρίζουν ότι αγγίζει πλέον το 15%.

Βάσει πορισμάτων του ερευνητικού προγράμματος που διεξήχθη στο Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων, πορίσματα τα οποία επεξεργάστηκαν οι πανεπιστημιακοί Βύρων Κοτζαμάνης και Δημήτρης Σταθάκης, ο κύριος όγκος των μεταναστών βρίσκεται συγκεντρωμένος στην

ανατολική Στερεά Ελλάδα (Αττική, Βοιωτία και Φθιώτιδα) και στο βορειοανατολικό και νότιο τμήμα της Πελοποννήσου.

Οι δύο επιστήμονες, καθηγητής ο πρώτος, διδάσκων ο δεύτερος, αμφότεροι στο τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, διακρίνουν τους μετανάστες σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες: Στους προερχόμενους από τις ανεπτυγμένες χώρες, στους προερχόμενους από τις βαλκανικές χώρες, στους προερχόμενους από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες και όλους τους υπόλοιπους, οι οποίοι προέρχονται κατά κύριο λόγο από τον Τρίτο Κόσμο.

Όπως υποστηρίζουν στο βιβλίο «Διάλογοι για τον σχεδιασμό του χώρου και την ανάπτυξη» (Κριτική - 2008), καθεμία από τις τέσσερις ομάδες χωρών προέλευσης των αλλοδαπών έχει διαφοροποιημένες μεταναστευτικές ιστορίες, ρόλους και δημογραφική δομή. Η πληθυσμιακή πυραμίδα των μεταναστών είναι εξαιρετικά εντυπωσιακή και διαφέρει αισθητά από εκείνη των Ελλήνων. Όπως γράφουν, «σε αντίθεση με την πυραμίδα των Ελλήνων (πληθυσμός ώριμος με σαφείς τάσεις γήρανσης, συρρίκνωση της βάσης και ισορροπημένη σχέση ανάμεσα στα δύο φύλα μέχρι τα 65 έτη), οι πυραμίδες των αλλοδαπών με εξαίρεση εκείνων που προέρχονται από τις ανεπτυγμένες χώρες είναι εξαιρετικά νεανικές και αυτό αποτυπώνεται και στη μέση ηλικία τους τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο». Για την εργασιακή διασπορά των μεταναστών και τη θέση τους στην παραγωγική διαδικασία δεν έχουν γίνει ακόμα πολλές έρευνες. Οι αλλοδαποί αποτελούν το 13% των μισθωτών, ενώ εμφανίζουν πολύ χαμηλά ποσοστά μεταξύ των εργοδοτών (2,3%) και των λοιπών αυτοαπασχολούμενων (3,4%). Οι περισσότεροι μετανάστες, όμως, απασχολούνται στον τομέα παροχής υπηρεσιών ή έργου.

Η αφύπνιση της πολιτείας

Το τελευταίο διάστημα το πρόβλημα της λαθρομετανάστευσης έχει οξυνθεί. Για να καταγράψουμε τις θέσεις της πολιτείας ζητήσαμε τη γνώμη του Αθανάσιου Νάκου, που ως υφυπουργός Εσωτερικών, έχει την εποπτεία πολλών σχετικών θεμάτων. Ο Αθ. Νάκος υποστηρίζει ότι τα τελευταία πέντε χρόνια υπάρχει έργο για τους μετανάστες και η μεταναστευτική πολιτική είναι στο προσκήνιο της ελληνικής δημόσιας ζωής. Αναγνωρίζει, όμως, πως η μετανάστευση είναι δυναμικό φαινόμενο και πολλές φορές εξελίσσεται με ταχύτερους ρυθμούς από αυτούς που η ελληνική δημόσια διοίκηση μπορεί να ακολουθήσει. «Έχουν γίνει πολλά και σημαντικά βήματα σε θεσμικό επίπεδο: Έχουμε ένα σύγχρονο και ρεαλιστικό μεταναστευτικό νόμο, έχουμε ενσωματώσει όλες τις σχετικές Οδηγίες της Ε.Ε., διαδραματίσαμε ως χώρα πρωταγωνιστικό ρόλο στην υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη μετανάστευση».

Υπεύθυνος για την επούλωση διοικητικών πληγών, ο Θεσσαλός βουλευτής στοχεύει στην ανακούφιση των μεταναστών από το Ελληνικό Δημόσιο. Ένα από τα μέτρα του ήταν η μετεγκατάσταση της Διεύθυνσης Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Αθηνών της Περιφέρειας Αττικής, από το άθλιο κτίριο της Πλατείας Θεάτρου σε ένα κτίριο με σύγχρονες υποδομές, στην Πέτρου Ράλλη. Το Υπουργείο Εσωτερικών κυκλοφορεί εύχρηστο φυλλάδιο στις έξι κυριότερες γλώσσες των μεταναστών, από το οποίο ενημερώνονται εύκολα και άμεσα

στη γλώσσα τους για τα δικαιώματά τους αλλά και τις υποχρεώσεις τους στην Ελλάδα, ενώ τον άλλο μήνα, σύμφωνα με τον σχεδιασμό, θα τεθεί σε πλήρη λειτουργία στον Πειραιά το πρώτο, πιλοτικό One-Stop-Shop για μετανάστες. Πρόκειται για υπηρεσία που θα εξυπηρετεί πλήρως τους μετανάστες σε ό,τι αφορά τη διαδικασία ανανέωσης των αδειών διαμονής τους.

«Στόχος του Υπουργείου Εσωτερικών είναι τα One-Stop-Shops να επεκταθούν σε όλη τη χώρα, θέτοντας τέλος στα γραφειοκρατικά προβλήματα των μεταναστών», υπόσχεται ο Αθ. Νάκος. Η επίλυση διοικητικών και γραφειοκρατικών προβλημάτων είναι η μία πλευρά του νομίσματος, καθώς το ζητούμενο είναι η ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. «Δεν υπάρχουν μαγικές λύσεις και έτοιμα σχέδια», μας προκαταλαμβάνει ο υφυπουργός όταν του θέτουμε το ερώτημα και συμπληρώνει: «Παρακολουθούμε τις εξελίξεις στην Ευρώπη και υιοθετούμε μια σειρά από μέτρα που θα διευκολύνουν την κοινωνική ένταξη των μεταναστών και συγχρόνως θα διατηρήσουν την κοινωνική συνοχή». Ο νόμος 3386/05 εισήγαγε τη μέριμνα για την κοινωνική ένταξη ως υποχρέωση του κράτους, το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα «Εστία» συστηματοποιεί τις δράσεις και τα μέτρα που λαμβάνονται από όλα τα υπουργεία, ενώ από το 2007 έως το 2013 26 εκατ. ευρώ θα διατεθούν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ενταξης για να χρηματοδοτήσουν δράσεις για την ενσωμάτωση των μεταναστών που ζουν στην Ελλάδα. Αυτά είναι τα πρώτα στοιχεία που μας έδωσε ο Αθ. Νάκος. «Στο ζήτημα της ένταξης, όμως, μια κοινωνία δεν πρέπει να εφησυχάζει ποτέ. Απαιτείται διαρκής προσπάθεια γιατί πάντα θα υπάρχει κάτι καλύτερο που μπορεί και πρέπει να γίνει», τονίζει. Αυτό το διάστημα, μεταξύ των άλλων υποχρεώσεών του, ο Αθ. Νάκος ασχολείται με τη διοργάνωση του 3ου Παγκόσμιου Φόρουμ για τη Μετανάστευση και την Ανάπτυξη, το οποίο θα φιλοξενηθεί στην Ελλάδα. Το θεωρεί ως μια εξαιρετικά σημαντική διοργάνωση διότι οι πολιτικές και περιφερειακές διαμάχες και η οικονομική κρίση καθιστούν τη μετανάστευση μία από τις κυριότερες εκφάνσεις της παγκοσμιοποίησης. Στο Παγκόσμιο Φόρουμ συμμετέχουν περίπου 170 χώρες μέλη του ΟΗΕ και 250 εκπρόσωποι της Κοινωνίας των Πολιτών από όλον τον κόσμο, είναι δηλαδή μια μοναδική ευκαιρία. «Είναι ο καταλληλότερος τόπος για να ανταλλάγουν ιδέες, πολιτικές και δράσεις που θα λειάνουν τις αντιθέσεις και θα “γεννήσουν” μέτρα που θα κάνουν τη ζωή των μεταναστών ευκολότερη», καταλήγει.

Κινέζοι επιχειρηματίες

Οι καθηγητές Λαμπριανίδης και Χατζηπροκοπίου πραγματοποίησαν μελέτη για τη μεταναστευτική αλλαγή στη σύγχρονη Θεσσαλονίκη, που περιλαμβάνεται στο συλλογικό έργο «Η Θεσσαλονίκη στο μεταίχμιο» (Κριτική - 2008). Ενδιαφέροντα είναι τα ευρήματά της για τους Κινέζους: Ενώ η πλειονότητα των άλλων εθνοτικών επιχειρήσεων στήνονται κυρίως από μετανάστες που ξεκινούν ως εργάτες, η ανάπτυξη των κινεζικών επιχειρήσεων αποτελεί «επιχειρηματική μετανάστευση», όπου οι μετανάστες έρχονται για να ανοίξουν τη δική τους επιχείρηση και συνήθως συνοδεύονται από συγγενείς τους.

Τα σπίτια των ξένων

Ο μηχανολόγος, περιβαλλοντολόγος και συγγραφέας Μιχάλης Μοδινός θεωρεί ότι η παρουσία των μεταναστών στην Ελλάδα έχει προκαλέσει σημαντικές πολεοδομικές και χωροταξικές επιδράσεις, καθώς η αθρόα προσέλευση μεταναστών προκαλεί ανακατατάξεις στον αστικό ιστό. Για την ακρίβεια, θεωρεί ότι εξαιτίας μιας αλυσιδωτής αντίδρασης οι πόλεις στην Ελλάδα μεγαλώνουν, χωρίς να αυξάνεται ο ελληνικός πληθυσμός και σε αυτό σημαντικό ρόλο παίζουν οι μετανάστες. «Μην ξεχνάτε ότι έχουμε τρία εκατομμύρια μετανάστες κι αυτοί οι άνθρωποι διαβιούν στους χώρους που εγκαταλείπουν οι Αθηναίοι. Οι Έλληνες εγκαταλείπουν τις παλιές τους κατοικίες, τις οποίες νοικιάζουν στους μετανάστες και οι ίδιοι χτίζουν σπίτια στα προάστια. Χτίζουμε νέες πόλεις μέσα σε μία νύχτα και έτσι σε μερικούς μήνες μπορεί να μεταβληθεί η εικόνα μιας ολόκληρης περιοχής. Είναι πραγματικά εντυπωσιακό το ότι συμβαίνει αυτό, ενώ ο πληθυσμός μας ουσιαστικά δεν αυξάνεται! Δηλαδή οι ίδιοι άνθρωποι εγκαταλείπουν απλώς το κέντρο και μετακινούνται στην περιφέρεια των πόλεών μας. Σημειωτέον, όλοι οι μετανάστες ύστερα από ένα χρονικό διάστημα μετακινούνται στις πόλεις».

ΘΑΝΑΣΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΘΩΜΗ ΜΕΛΙΔΟΥ, ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ